

Na rozhraní rokov - čo sa vlni udialo v našej obci

Čo sa udialo v uplynulom roku v našej obci? O obzretie sa sme požiadali starostu obce Švošov Ing. Andreja Kostilnika:

Obecný úrad vo Švošove zabezpečoval plnenie úloh v rámci volebného programu a rozpočtu obce na rok 2003 v týchto oblastiach:

I. Investičná výstavba

a/ Základná škola: riešenie skladu na uhlie pre kotolňu, kde hodnota diela vo finančnom vyjadrení je cca 700 tisíc Sk. Telocvičňa, ktorá sa realizovala prestavbou zo skladu uhlia slúži pre žiakov základnej školy a verejnosť s možnosťou využitia ako posilovňa, pre stolný tenis a taktiež na nácvik tanca.

b/ Materská škôlka: rozšírila sa spálňa pre detí, rozšírenie priestorov na hranie.

c/ Školská jedáleň: vybavenosť kuchyne DKP (drobné krátkodobé predmety - hrnce, taniere...), plynovou platničkou.

d/ Obecný úrad: zrušenie kotolne pod OcÚ a prepojenie kúrenia z kotolne základnej školy. Toto riešenie pomôže OcÚ šetriť finančné prostriedky a ich využitie na plnenie úloh v roku 2004.

II. Cesty

a/ miestne a účelové cesty: vysprávka výtlkov, vyčistenie rigolov, oprava odrážok a ich vyčistenie, oprava a zokruhovanie účelovej cesty Skalky, oprava škarpy pri OcÚ.

b/ spolupráca so Slovenskou správou ciest: rozšírenie štátnej cesty III. triedy (Lubochniansky most po železničné priecestie), vysprávka výtlkov na št. ceste III. triedy z Lubochne do obce, oprava a asfaltovanie štátnej cesty pri železničnom priecestí a v časti železničného priecestia starej železničnej zástavky.

III. Kultúra a šport

a/ kultúrny dom: návrh riešenia vykurovania - realizácia v roku 2004, spolupráca so Združením Havran - Dolný Liptov (riešenie projektov cestovný ruch, infraštruktúra)

b/ šport: údržba ihriska TJ pracovníkmi na drobných obecných prácach v mesiacoch apríl - november

IV. Životné prostredie

a / výsadba stromov: pri štátnej ceste vstup do obce, okolie lavice pri Váhu, pod štátnou cestou pri OcÚ a školské ihrisko breza. Výsadba brečtanu: pri železničnej stanici, okolie OcÚ a prevádzkovej budovy.

V. Cintorín

Dobudovanie chladiarenského zariadenia v dome smútku, zabezpečenie náradia, nakúpenie jednotlivých odevov a pomocného materiálu pre pochovávanie.

VI. Samospráva

a/ prechod kompetencií - zriadenie stavebného úradu, kde sa vydávajú stavebné povolenia, príprava smerníc, všeobecne záväzných nariadení na zabezpečenie chodu a činností obce ich prerokovanie a schválenie v OZ.

b/ ROEP: v obci od 12.9.2003 prebieha Register Obnovennej Evidencie Pozemkov v katastrálnom území našej obce. Práce v ROEP pokračujú aj v roku 2004.

Hospodárenie farnosti Švošov v rokoch 1998-2003

Rok	1998 (od 1. júla)	1999	2000	2001	2002	2003	Spolu
P R Í J M Y							
Zvonček - milodary veriacich	155 630	202 380	255 600	244 740	292 200	349 600	1 500 150
Iné zbierky a príspevky celkom	24 700	38 500	53 700	61 100	46 100	43 300	267 400
Dary - fyzické osoby	1 000				2 000		3 000
Dary - právnické osoby			170 000				170 000
Dary zahraničné	19 400						19 400
Úroky z vkladov	173	356	2 945	986	125	177	4 762
Príspevok od Obecného úradu Švošov	7 000	0	100 000	20 000	23 000	45 000	195 000
Príspevok od Urbáru Švošov		60 000	135 000	110 000	10 000	110 000	425 000
Náhrady škôd			36 863				36 863
Pôžičky			40 000			120 000	160 000
Ostatné príjmy	18 000	142 500	454 979	217 261	102 395	100 380	1 035 515
Príjmy celkom	225 903	443 736	1 249 087	654 087	475 820	768 457	3 817 090
V Ý D A V K Y							
Bohoslužobné výdavky	7 432	39 493	90 936	117 581	28 701	20 829	304 972
Režijné výdavky (elektrina, voda, poisťka, telefón, bežná údržba)	230 134	174 341	596 487	253 973	248 389	251 714	1 755 038
Opravy ostatné		102 912	462 704	162 928	70 000	360 229	1 158 773
Odoslané zbierky	24 700	38 500	53 700	61 100	46 100	43 300	267 400
Ostatné výdavky (poštové a bankové poplatky, predplatné časopisov a novín, splatené pôžičky)	9 312	45 039	63 425	85 496	50 785	116 651	370 708
Výdaje celkom	271 578	400 285	1 267 252	681 078	443 975	792 723	3 856 891

Uskutočnené investičné akcie:

Rok 1999 - zateplenie fary, zariadenie farskej knižnice policami, závetria v kostole (chór, hlavný vstup, suterén)

Rok 2000 - zvony, klampiari - oprava strechy, maľovanie kostola - interier, zariadenie Pastoračného centra, úprava bezbariérového vstupu

Rok 2001 - maľovanie kostola zvonku, badlebot, rekonštrukcia chóru, hlavného vstupu

Rok 2002 - rekonštrukcia ozvučenia v kostole, altárny nábytok

Rok 2003 - výmena okien, podlaha, malby v interiéri

*Jednemu teras' kvon z'dožou, z'az' jednemu gaz'dovi nohu
z'lomila krava. S'vine dožnú ust'avic'ne. Jedneho žlapa z'e volade
pritis'lo, pod voz' ho z'úlo, ket s'ieų z'o s'inom. Kac'ki dožnú.*

*Kebi zc'ela (!) Rus'ko prinávrátit, c'o bi mi s'tarí pris'ieų
domou. Odis'ieų mi, ked vojna nas'tala; to bolo s'trnás'tom.*

Do Komnätnej je vis'e hodini, lenz'e tam bude blato.

Tam z'as'ä pojdu, s'ak,9s tam z'as'ä inaks'ie ros'právajú.

Jan'ko, s'tub mu99 na zvos't, c'o s'ä obráti.

*Volaxtorí den zodila s'em jedna s'knihami a mä oklamala;
druhí raz' bi s'om kukla a potom z'üla. Taká mladá, do oc'í s'om
hej povedala, z'e ako to vie. Jedna z'üla z'a dvanás' korún a zu-
dina ani c'ítad, nevje, druhiemu s'i dá prec'ítat, lebo vräj je to
peknuo.*

Verš o okolitom nárečí.

Švošovské nárečie alebo „reč našá šošká“

Nárečie, ktorým sa v minulosti vo Švošove hovorilo a ktoré ho „zviditeľnilo“ ďaleko za hranicami obce sa už stratilo. Ešte šťastie, že slovenský jazykovedec univ. prof. dr. Ján Stanislav ho podrobne opísal v knihe „Liptovské nárečia“ (Matica slovenská v Martine, r. 1932).

Súčasný spisovateľ Štefan Moravčík v knihe „Veselé potulky po Slovensku“ (Matica slovenská, r. 1999) píše:

V Švošove sú šušlavci
a ich reč je najšumnejšou rečou sveta.
Švošovci šušľajú,
Stankovci tahajú,
Gombášske dievčatá
pekne rozprávajú.

Oravský rodák, jazykovedec dr. Anton Habovštiak jednému zo svojich článkov o nárečiach Oravy dal názov „Čo dedina, to reč iná.“ Toto plne platí i o nárečiach obcí západného Liptova. Prof. Stanislav uvádza, že na krajnom západe Liptova je skupina obcí (Gombáš, Stankovany a Švošov), ktorých nárečie je tvrdé, nepoznajú výslovnosť palatálneho *đ*, *ť*, *ň*, *l* a navyiac je *ä* vymenené za pôvodné *a*, ale tiež za každé stredoslovenské *ia*, *á* po palatálnych spoluhláskach. Tento jav odlišuje túto skupinu od ostatného Liptova, družiac ju k dolnej Orave. Poznamenáva, že i v tejto malej skupine sú rozdiely, pričom ojedinelou zaujímavosťou Liptova a stredoslovenských nárečí vôbec je nárečie Švošova, ktoré za oba rady sykaviek má jediný rad: *š*, *č*, *ž*.

Pri osobnom výskume nárečia spolu s kolegom Dordičom (srbskej národnosti) a poslucháčkou filozofie J. Bárdošovou zistil, že sa nejedná o „šušľanie“ alebo o zámenu *š*, *ž*, *č* za *s*, *z*, *c* a opačne, alebo ich domiešanie, ako to tvrdili iní ľudia. Prikláňa sa k názoru, že obyvateľstvo prišlo zo severnej Oravy a bolo pôvodne poľské.

Horalské dialekty severnej Oravy sú „mazurzące“. Zdá sa, že „mazurzącim“ dialektom v tom celom slova zmysle hovorili i pôvodní obyvatelia Švošova. Keď však prišli do prostredia slovenského, začali sa prispôbovať nárečiu svojho okolia a prispôsobujú najtypickejším rys svojho dialektu „mazurżanie“, ostali na polovici cesty od nepalatálnych sykaviek k palatálnym – na palatalizovanosti, posun artikulácie previedli však na celom svojom systéme sykaviek.

Zaviesť dva rady sykaviek (*s*, *z*, *c*, *dz* a *š*, *ž*, *č*, *dž*) za ich jediný rad znamenalo učiť sa prípadom, kde sa tieto vyskytujú. Učenie bolo tým ťažšie, že Švošov stojí celkom izolovane, aj od susedného Gombáša delí ho Váh, ktorý je tu už široký a hlboký a mostu niet ani dodnes. Švošov stojí aj mimo cesty z Ružomberka do Gombáša, ľahšieho spojenia dostáva sa mu až zavedením železnice, ale stanica je tiež ďaleko od dediny.

Tenže jav ako vo Švošove často sa vyskytuje pri pretváraní poľských dialektov „mazurżących“ na dialekt „kulturalny“. Poľskí dialektológovia potvrdili, že sa na svojich dialektologických exkurziách veľmi často stretávajú s javom, že chlap z dediny s dialektom „mazurżącym“, chciac hovoriť „poprawne“, vyslovuje palatalizované *ś*, *ć*, *ź* – tiež len jeden rad sykaviek *żaba*, *żeby* a *pod*. Horalský pôvod podporuje i väzba *prido náš*, *idem do vás* a *pod*.

Je ešte druhá možnosť výkladu, t.j. že Švošov bol osídlený neslovenským obyvateľstvom, ktorého systému fonetickému boli známe len *ś*, *ć*, *ź* a potom keď sa poslovenčili, tento systém preniesli i do svojho nového jazyka. Ako príklad sú uvedené cakavské dialekty v chorvátskom prímorí, kde boli vznesené z italských dialektov. Vo Švošove je treba myslieť i na kolonizáciu valaskú. Ale i poľské „mazurżanie“ vzniklo pod cudzím vplyvom.

Ďalej prof. Stanislav odmieta pôvod Švošovského nárečia z maďarčiny, hoci názov dediny pochádza z vlastného mena Šoš či Šoš. Podľa ugrofínskych jazykovedcov v maďarskom jazyku nebolo dialektu, ktorý by poznal len jeden rad sykaviek.

Výklad tohto javu ako domáceho, spontánneho procesu je najmenej pravdepodobný. Ďalej uvádza príklady:

a) pri samohláskach:

šeštrnica – sesternica, muža – muž, jaškynä – jaskyňa, mlačä – mladšia, zbožä – zbožie, tädäl – tadiaľ, háček – motýľ, prašátko – prasiatko, pätok – piatok

b) pri dvojháskach:

vyšvečenä – vysvedčenie, korenä – korenie, liečenä – liečenie, ale i: peknie dievky, vysokie máje, kravskuo mlieko, živuo štriebro, divnuo prašä, prišieu – prišiel, väcuo – väčšie

c) pri spoluhláskach:

šilo – šidlo, šálo – sadlo, vily – vidly, česalo – česadlo, dochtor – doktor, facthor – faktor, fták – vták, fčela – včela, ale i: bdova – vdova, žabdavok – závdavok.

d) bansko-štiavnické prvky:

ny ho ny – pozri ho, onykanie a vyknanie (napr. ony sú, máček vy je na šlanine – kocúr vám je na šlanine), či daly – azda, vari dobrú noč vy – dobrú noc vám.

e) ďalšie zvláštnosti (horalské z hornej Oravy):

rolä alebo „väč žeme“ – roľa, žošé mnou – so mnou, idem do žatä, prí do náš, idem do vás, mlyvat ša – domnievať sa ja som robiu, ja som bou, lahodná – biedna (nestojí za veľa),

f) valaský pôvod:

Príšlop – sedlo (v Žaškove Čiertäž), Mogura – Magura, Čintriel – poniklec, baštržaj – priestor v maštali na zhrnutie trusu dobytky

g) z poľského prostredia:

dach – strecha, blächa – plech, kaval – kus (napr. soli).

Okrem toho starí ľudia používali veľa slov nemeckého pôvodu napr. hámrík ale i mlačék (kladivko), čukpant (na voze), abort (záchod), ambrel (dáždnik) a pod. čo poukazuje na nemecké vplyvy (mesto Rozenberg).

Zaujímavé je i používanie prídavného mena šošky ale i šuošky (napr. obyvateľ) v starých listoch. Tieto listy, slová v nich a slovosled vôbec svedčia o pôvode ich autorov.

Najnovšie poznatky zo skúmania obce ukázali, že na vývoji nárečia mali vplyv nasledujúce skutočnosti:

1. Švošov pôvodne tvorili dve časti:

a) Šuošova ves alebo obec Šuošova, bola založená na zákupnom (nemeckom) práve, patriala Šošovcom, a jej obyvateľstvo bolo pôvodne poľské a zaoberalo sa dovozom poľskej soli. To bol i názor popredného lingvistu akademika Nováka (býval v Lubochni). Ešte v roku 1629 založil Peter Thólt z Velkej Štiavnice „Šuošovu ves“ Krištofovi Vitališovi. V roku 1699 obec „Šuošova“ zhorela. Tejto časti patrilo i územie okolo Švošovského potoka – vrátane Magovcov.

b) Šošov – Likava (uvádza sa v roku 1540), ktorú obývali valasi a slobodný občan Pavol Bražina. Okrem časti terajšieho chotára im patrila i časť rolí a lúk na Borci, v Bystrom a v Lubochnianskej doline.

2. Územím obce už od praveku viedla obchodná cesta na Oravu a do Poľska. Táto bola až v roku 1772 nahradená novovybudovanou cestou cez Kralovanskú dolinu. Časť pôvodných Švošovských priezvisk sa vyskytuje i na dolnej Orave – súvislosť s dolnooravským nárečím.

3. Na kolonizáciu obcí západného Liptova malo najväčší vplyv pôvodne nemecké banícke mesto Rozenberg (Ružomberok).

4. Prvky bansko-štiavnického nárečia priniesli uhliari a hutníci (hárníci) v 17. – 18. storočí.

Nedá sa len niekoľkými vetami zachytiť zvláštnosť nárečia, ktorým sa kedysi rozprávalo vo Švošove. Starí ľudia takto hovoriaci väčšinou zomreli a mladí hovoria už spisovne. I z tohto dôvodu sme spolu s nebohým Jankom Ondrušom Poliakom a Martinom Pukajom Fokorom zozbierali zvláštnosti nárečia, ktoré sú podkladom pre akýsi Švošovsko - slovenský slovník.

Naši predkovia sa za svoje nárečie nehambili. Keď sa vraj cudzí človek Švošovca opýtal akou rečou to hovorí, ten hrdo odpoveda: „Ja rozprávam najšumnejšou rečou na svete – po šuošovsky“ (po šošsky).
František Malá

Program bohoslužieb vo farnosti Švošov

dátum	dnes slávime	svätá omša	úmysel sv. omše	Iný program
12.1.2004	Pondelok	18.00	+ Helena a Ondrej	
13.1.2004	Utorok	7.00	+ Anna Kuzmanová	
14.1.2004	Streda	18.00 – pre deti	+ Anna a Martin	
15.1.2004	Štvrtok	7.00	+ Peter	
16.1.2004	Piatok	18.00 - pre mládež	+ Vendelín	upratovanie - 18.45 – 5. skupina
17.1.2004	Sobota	18.00	+ Ján a Anna	
18.1.2004	2. nedeľa v cezročnom období	8.00	za veriacich	Dnes je MESAČNÁ zbierka.
19.1.2004	Pondelok	18.00	+ Ján Pompáš	
20.1.2004	Utorok	7.00	+ Anton a Ľudmila	
21.1.2004	Sv. Agnesy, panny a mučenice	18.00 – pre deti	+ Martin a Berta	
22.1.2004	Štvrtok	7.00	+ Ján a Jozef	
23.1.2004	Piatok	18.00 - pre mládež	+ Margita	upratovanie - 18.45 – 6. skupina
24.1.2004	Sv. Františka Saleského, biskupa	18.00	+ Anton a Žofia	
25.1.2004	3. nedeľa v cezročnom období	8.00	za veriacich	
26.1.2004	Sv. Timoteja a Títa, biskupov	18.00	+ Ján a Mária	
27.1.2004	Utorok	7.00	+ Alojz a Rudolf	
28.1.2004	Sv. Tomáša Akvinského, kňaza	18.00 – pre deti	za rodičov	
29.1.2004	Štvrtok	7.00	nem. úmysel	
30.1.2004	Piatok	18.00 - pre mládež	nem. úmysel	upratovanie - 18.45 – 7. skupina
31.1.2004	Sv. Jána Bosca, kňaza	18.00	nem. úmysel	
1.2.2004	4. nedeľa v cezročnom období	8.00	za veriacich	
2.2.2004	OBETOVANIE PÁNA, sviatok	18.00	+ Jozef	Požehnanie hromničných sviec.
3.2.2004	Utorok	7.00	+ Ján a Anna	
4.2.2004	Streda	18.00 – pre deti	+ rodina Ondruš	
5.2.2004	Štvrtok	7.00	+ Mária	7.30 – návšteva chorých
6.2.2004	Prvý piatok v mesiaci	18.00 - pre mládež	+ rodina Švihorík	15.00 - adorácia upratovanie - 18.45 – 8. skupina
7.2.2004	Sobota	18.00	+ starí rodičia	
8.2.2004	5. nedeľa v cezročnom období	8.00	za veriacich	
9.2.2004	Pondelok	18.00	+ Ján a Mária	
10.2.2004	Sv. Školastiky, panny	7.00	+ Marián a Štefánia	
11.2.2004	Lurdská Panna Mária	18.00 – pre deti	+ Karol	
12.2.2004	Štvrtok	7.00	+ rodičia	
13.2.2004	Piatok	18.00 - pre mládež	ž. Milan	upratovanie - 18.45 – 9. skupina
14.2.2004	Sobota	18.00	+ Štefan a Vendelín	
15.2.2004	6. nedeľa v cezročnom období	8.00	za veriacich	Dnes je MESAČNÁ zbierka.
16.2.2004	Pondelok	18.00	+ Mária Komová	
17.2.2004	Utorok	7.00	+ Ján a Anna	
18.2.2004	Streda	18.00 – pre deti	za zdravie Vlasty	
19.2.2004	Štvrtok	7.00	za zdravie Jozefa	
20.2.2004	Piatok	18.00 - pre mládež	za zdravie rodičov	upratovanie - 18.45 – 10. skupina
21.2.2004	Sobota	18.00	za zdravie súrodencov	
22.2.2004	7. nedeľa v cezročnom období	8.00	za veriacich	
23.2.2004	Sv. Polykarpa, biskupa a mučenika	18.00	+ Jozef Babec	
24.2.2004	Utorok	7.00	+ Štefan Pukaj	
25.2.2004	POPOLCOVÁ STREDA, prísny pôst	18.00	+ Ján	

18.- 25. január je Týždňom modlitieb za jednotu kresťanov.

Príležitosť ku sviatosti zmierenia každý piatok (od 17.30) a každú sobotu (od 17.00).

Pred prvým piatkom: ST 16.00 - 17.00 (deti a mládež), ŠT a PIA 16.00 - 17.00.

HRDOŠ – Časopis občanov Švošova, vydáva občianske združenie Hrdoš, Kostolná 86, 034 91 Švošov. Redaktori: Soňa Hamzová, Michal Kulich, Peter Oleksák. Uzávierka ďalšieho čísla je 15. februára 2004. Príspevky, podnety a pripomienky môžete odovzdať redaktorom, zaslať na adresu združenia, alebo vložiť do špeciálne označenej schránky kostole.